

Ralph Aarnout

Hoe soepel moet ik het maken?

Ralph Aarnout (1979) vertaalt sinds 2003 literatuur en non-fictie uit het Duits, sinds 2018 is het zijn hoofdberoep. Hij vertaalde werk van o.m. Monika Helfer, Florian Illies, Lukas Maisel en (samen met Anne Folkertsma) van Harald Jähner. 'Hoe soepel moet ik het maken?' verscheen eerder op zijn weblog en werd in 2024 opgenomen in de bundel Lees toch, zo onzichtbaar is de vertaler.

Hoe soepel moet ik het maken?

O, wat is vertalen toch heerlijk onmogelijk. Sinds een week of wat werk ik aan *Vati*, het nieuwe boek van Monika Helfer. Een dun, overzichtelijk werkje in een redelijk kale stijl, net als Helfers vorige boek, *De bagage*. Niks geen poëtische beeldspraken, niks geen neologismen, niks geen woordspel.

Gewoon een levensverhaal, zoals iemand je dat aan de keukentafel zou vertellen terwijl jij pinda's zit te doppen en zo nu en dan instemmend humt en knikt. Het is een aangrijpend verhaal. 'En wat gebeurde er toen? En toen? En toen?'

In haar haast om te vertellen, stapelt Helfer regelmatig bijzin op bijzin op bijzin, en maakt ze bijna kinderlijke sliertzinnen met 'und, und, und'. Die haast, die ademloosheid moet straks ook in mijn vertaling zitten. Maar hoe ongebruikelijk, hoe 'gemarkeerd' is Helfers taalgebruik in het Duits, het Oostenrijks of het Vorarlbergisch, de taal van haar geboortestreek? En áls het typisch Helferiaans is, hoe 'raar', hoe afwijkend kan ik mijn vertaling dan maken? Krijg ik straks de kritiek dat ik geen 'soepele vertaling' heb afgeleverd?

Ter oriëntatie lees ik zo nu en dan een kwartiertje in *The Discomfort of Evening*, de vertaling van Marieke Lucas Rijnevelds *De avond is ongemak*. Vertaler Michele Hutchison heeft zich fikse vrijheden gepermitteerd. Ze heeft het eigenzinnige, oudtestamentische, weerbarstige en soms slordige taalgebruik van de auteur rechtgetrokken, genormaliseerd en gecorrigeerd. 'Und und und? Nou en? Zo zeggen wij dat niet,' zou Hutchison zeggen. 'Hup, eruit, de helft van die und-jes.'

Bij sommige van Hutchisons ingrepen valt mijn mond open van verbazing. Maar het nieuws dat de vertaling Rijneveld de Booker Prize heeft opgeleverd en een heleboel verrukte, ontroerde lezers in het Engelse taalgebied, is ook mij niet ontgaan. *The Discomfort of Evening* mag stilistisch een vlakker boek zijn dan *De avond is ongemak*, het werkt wel.

Daar hou ik me aan vast wanneer ik weer eens zit te twijfelen tussen hoofd- en bijzinsconstructie, tussen punt, komma en puntkomma en tussen verbindingen met en zonder 'en'. Ik kan eindeloos wikken en wegen over zinsconstructies – en dat is het heerlijkste wat er is. Maar de lezer zal het boek straks afrekenen op het verhaal. Op wat er 'en toen, en toen, en toen' gebeurde.